

АДОЛЬФ СТШЕЛЕЦЬКИЙ (1822–1893), РИМО-КАТОЛИЦЬКИЙ ПАРОХ ГАЛИЧА (ДО 650-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ ГАЛИЦЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ ЛАТИНСЬКОГО ОБРЯДУ)

Кожне місто вирізняється тим, як воно зберігає історичну пам'ять про події минулих століть, а також про осіб, які сприяли його розвитку чи мали вплив на громаду. Важливо, щоб ця пам'ять була комплексною й достовірною, а не вибірковою – залежною від особистого ставлення чи упередженості окремих осіб, що мають вплив і власне бачення того, що саме варто досліджувати та висвітлювати. На жаль, історична пам'ять про Галич має чимало прогалин, зокрема щодо подій останніх двох століть.

Це стосується, зокрема, історії римо-католицької громади міста та її духовних провідників. Причин такої ситуації багато, однак найсуттєвішими є негативні наслідки більшовицької окупації краю, а також зміни в релігійному та національному складі міського населення.

Римо-католицька громада Галича впродовж багатьох століть займала друге місце за чисельністю, а за своїм впливом часом відігравала провідну роль. Її духовництво сприяло утвердженню християнських цінностей серед мешканців міста, дбало про виховання дітей та духовний розвиток громади.

У 2025 році виповнилося 650 років з часу заснування Галицької (Львівської) митрополії Римо-католицької церкви. З огляду на цю ювілейну дату доцільно пригадати окремі сторінки її історії.

Метою цієї статті є дослідження біографії, основних етапів життя і душпастирської діяльності одного з духовних провідників римо-католицької громади – священника Адольфа Стшелецького. У роботі розкрито його роль і значення як у житті церкви, так і в

суспільному житті міста. Завдання автора — на основі виявлених джерел подати цілісну картину життя А. Стшелецького: від народження, викладацької діяльності в Чернівецькій гімназії, праці деканом у Бучачі та Станиславові до останніх років його служіння в Галичі.

У фокусі дослідження — маловідомі та раніше не висвітлені епізоди локальної історії міста в контексті діяльності духівництва. У статті подано інформацію про Стшелецького як викладача, очільника римо-католицьких деканатів, місцевого священника та жертводавця. Окремо розглянуто питання його поховання на старому цвинтарі Галича.

Матеріал підготовлено на основі офіційних державних та церковних джерел, а також періодики другої половини ХІХ століття. Опрацьовані документи дозволили реконструювати біографію та душпастирську діяльність А. Стшелецького у хронологічній послідовності.

Опрацьований матеріал дозволяє розширити відомості про діячів Галича другої половини ХІХ століття. Викладені в статті дані можуть стати корисними для підготовки тематичних екскурсій, присвячених об'єктам локальної історії, їхнім засновникам і меценатам. Інформація та джерела, залучені в дослідженні, вводяться до наукового обігу вперше.

Ключові слова: *Галич, греко-католики, декан, епітафія, єпископ, канонік, костел, могила, Адольф Стшелецький, римо-католики, Франц-Йосиф І, Чернівці, цісар.*

Перший період життя.

Від Устя Зеленого до Львова і Чернівців.

Професор і катехит

Щодо місця народження майбутнього ксьондза Адольфа Стшелецького наявні дві відмінні інформації. Згідно з посмертною згадкою він народився в 1822 році в Усті Зеленому (тепер село в Монастирській міській громаді Чортківського району Тернопільської області, за 25 км від Галича), а згідно з шематизмом римо-католицької церкви — в Бучачі (тепер у Чортківському районі Тернопільської області, за 66 км від Галича).

Богословські студії він закінчив у духовній семінарії римокатолицької архидієцезії у Львові, був висвячений у 1845 році. Первинно служив як кооператор (співпрацівник пробоща, допомагав йому у душпастирській діяльності).

На сьогодні невідомо, де саме він розпочав служіння після висвячення. Ймовірно, однією з його перших парафій у 1846 р. було с. Гологори (тепер у Золочівському районі Львівської області) — саме тут часопис костелу згадує його як вікарія (духовну особу, призначену єпископом для виконавчої влади в парафії, співпрацівника пробоща)¹. Інша офіційна згадка про нього в цьому населеному пункті міститься в офіційному шематизмі костелу і стосується вже 1848 р.²



*Іл. 1. Костел в Гологорах —
місце першого душпастирювання
кс. А.Стшелецького*

Село Гологори в час перебування в ньому кс. Стшелецького належало до Золочівського деканату, кількість католиків у ньому становила 506 осіб. (Іл. 1). Цікаво, що в цьому селі він був помічником майбутнього єпископа в Перемишлі Мацея Гіршлера (1807—1881), який на той час був сільським пробощем. За вищевказаними джерелами, вони співслужили у 1846—48 рр. Це знайомство мало надалі великий вплив як на сприйняття Стшелецького у вищих колах духовництва, так і на його кар'єру.

Ймовірно, після парафії в Гологорах кс. Стшелецький повернувся на певний час до Львова. У звіті Чернівецької гімназії за 1852 р. згадується про це так: «...25 вересня 1852 року попе-реднього заступника

¹ *Tygodnik Katolicki*. 23 wrzesnia 1870. Nr. 38. S. 602.

² *Catalogus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Archidioeceseos Leopolitanae R. L. Sede Archiepiscopali Vacante pro Anno Domini 1848*. Leopoli, 1848. S. 42.

катехита... замінив пан Адольф Стшелецький... який до цього був провінційним вчителем релігії в цісарсько-королівській академічній гімназії у Львові. Він взяв на себе обов'язки з релігійного навчання та проведення богослужінь для католицьких учнів гімназії, які з нетерпінням чекали на швидке остаточне працевлаштування цього дуже гідного вчителя... [переклад — А. Ч.]»³.

Таким чином, офіційні джерела вказують, що в 1852 р. він розпочав працю в цісарсько-королівській гімназії м. Чернівці (місті, яке було на той час столицею коронного краю Герцогства Буковини). Цей навчальний заклад засновано у січні 1808 р., а в 1850 р. він отримав статус старшої гімназії з 8 навчальними класами (Іл. 2). Мовою викладання була



*Іл. 2. Будівля старшої гімназії в м. Чернівці,
в якій викладав кс. А. Стшелецький упродовж 1852—1866 р.
Сучасний вигляд з висоти пташиного лету*

³ Jahres-Bericht über den Zustand des K.K. Ober-Gymnasiums zu Czernowitz in dem Herzogthume Bukowina während das Schuljahres 1853. Czernovitz, 1853. S. 31.

німецька⁴ — отже, А. Стшелецький володів трьома мовами (польською, німецькою та латиною).

Викладацька діяльність, спілкування з особами належного рівня освіти потребували відповідної обізнаності. Невідомо, якою була особиста бібліотека Стшелецького, проте його прізвище зазначене серед тих викладачів, які подарували власні книги гімназійній бібліотеці (він подарував 1 твір у 5 томах)⁵, в 1855 р. — серед передплатників періодичного видання «*Biblioteka Polska*»⁶, а в 1868 р. (вже перебуваючи в Галичі) він був у переліку опікунів та передплатників видавництва дешевих та корисних творів у Кракові⁷.

В ювілейному виданні, що вийшло до річниці заснування гімназії, зафіксовано, що Адольф Стшелецький був суплентом (помічником викладача) римо-католицької освіти з вересня 1852 р. по 24 жовтня 1854 р.; згодом реальним професором релігії з 1854 р. по жовтень 1866 р.⁸ В пізнішій згадці про цей період йому давали наступну характеристику: «...Його почуття справедливості, поєднане з гуманною строгістю й об'єктивністю, особливо високо оцінювалося в пізнішому періоді розвитку гімназії...»⁹.

Згідно з релігійним часописом, кс. Адольф Стшелецький отримав постійну посаду катехита в Чернівецькій гімназії у 1854 році¹⁰, а за офіційним виданням, присвяченим гімназіям, — в 1855 р.¹¹

У перші роки праці в гімназії він викладав католицьку грецьку та римську релігії у всіх восьми класах гімназії, по дві години у кожному, у

⁴ Hof-und staats-handbuch des kaiserthumes Österreich für das Jahr 1856: Dritter theil. Wien, 1856. S. 478.

⁵ Jahres-Bericht über den Zustand des K.K. Ober-Gymnasiums zu Czernowitz in dem Herzogthume Bukowina während des Schuljahres. 1853. S. 34.

⁶ Niemcewicz U. Powrót posia: Komedia oryginalna we trzech aktach, wierszem. Sanok, 1855. Без номера сторінки.

⁷ Kalendarz Wydawnictwa dzieł tanich i pożytecznych: na rok 1868. Kraków, 1868. S. 176.

⁸ Festschrift zur hundertjährige Gedenkfeier der Gründung des (k. k. l. Staats) gymnasiums (in Czernowitz) 1808. 16. Dezember 1908. Czernowitz, 1909. S. 231.

⁹ Ibidem. S. 103.

¹⁰ *Gazeta kościelna*. 12 maja 1893. Nr. 15. S. 127.

¹¹ *Zeitschrift für die deutsch-österreichischen Gymnasien*. T. 6. Wien, 1855. S. 82.

старшому класі — три години та у першому відділенні I класу — три години арифметики, тобто загалом 20 годин¹².

Відомо, що у I гімназійному класі він викладав вчення про віру і мораль за книгою Шустера¹³, у III класі — біблійну історію Нового Завіту за Шумахером¹⁴, у V класі — вступ до Святого Письма Старого і Нового Завітів та загальної догматики за Мартіном¹⁵, а у VII класі — католицьке вчення про мораль на основі Мартіна¹⁶.

В останні роки його праці в цьому навчальному закладі викладацький склад гімназії становив 35 викладачів, з них 16 були дійсними, в т. ч. А. Стшелецький¹⁷. Відомо, що в 1865 р. «...відкриття навчального року відбулося урочистою високою месою, яку провів преподобний пан Адольф Стшелецький, вчитель релігії, у католицькій парафіяльній церкві... [переклад — А. Ч.]»¹⁸.

Річний звіт гімназії у Чернівцях за 1866 р. засвідчує, що професор католицької релігії пан Стшелецький «...протягом чотирнадцяти років дуже гідно працював у місцевій гімназії...» (отже, з 1852 р.) аж до отримання посади пробоща в Галичі (жовтень 1866 р.)¹⁹.

Під час роботи в гімназії Стшелецького було обрано в члени комітету новоствореного благодійного *Товариства імені Франца Йосифа* («*Franz Joseph Verein*»)²⁰. Це відбулося 24 квітня 1857 р. Товариство вже існувало три роки, перебувало під заступництвом цісарського подружжя та вело діяльність на користь бідних і потребуючих учнів Буковини²¹.

Через рік після завершення його праці в столиці Буковини на засіданні в Чернівцях, яке відбулося 20 листопада 1867 р., кс. Адольфу Стшелецькому було надано титул почесного члена цього товариства;

¹² Jahres-Bericht über den Zustand des K.K. Ober-Gymnasiums zu Czernowitz in dem Herzogthume Bukowina während das Schuljahres 1857. Czernowitz, 1857. S. 37.

¹³ Ibidem. S. 21.

¹⁴ Ibidem. S. 22.

¹⁵ Ibidem. S. 23.

¹⁶ Ibidem. S. 24.

¹⁷ Programm des K.K. Ober-Gymnasiums in Czernowitz in dem Herzogthum Bukowina. Czernowitz, 1865. S. 20.

¹⁸ Ibidem. S. 32.

¹⁹ Jahres-Bericht des k.k. Ober-Gymnasiums zu Czernowitz. Czernowitz, 1866. S. 35.

²⁰ Jahres-Bericht über den Zustand des K.K. Ober-Gymnasiums zu Czernowitz in dem Herzogthume Bukowina während das Schuljahres 1857. S. 44.

²¹ *Festschrift zur hundertjährige Gedenkfeier der Gründung des (k. k. l. Staats) gymnasiums* (in Czernowitz) 1808. 16. Dezember 1908. S. 107.

ухвалу було прийнято одноголосно. У рішенні про це щодо нього повідомлялося: «...чию жертвну працю для блага Товариства тут пам'ятають найкраще... [переклад — А. Ч.]»²².

Найкращим визнанням і характеристикою служіння Стшелецького в гімназії є слова, виголошені після його смерті в 1893 р.: «...На цій посаді, яка була настільки ж важливою, наскільки й важкою, він повністю відповідав довірі, яку йому надавала церковна влада. Він дуже дбав про довірену йому молодь не тільки в школі, але й поза нею, завжди був уважним до її добробуту, а бідніших учнів підтримував або з власних мізерних коштів, або з пожертвувальних заможніших людей, які охоче допомагали йому на його прохання.

Його ефективну діяльність неодноразово відзначали похвальними листами як консисторія, так і буковинський державний уряд. Він виявляв батьківську любов як до польської, так і до руської молоді обох обрядів; учні, за давнім звичаєм, користали з його духовних повчань і були віддані його релігійним настановам... [переклад — А. Ч.]»²³.

У контексті цього спогаду важливою є опіка над молоддю обох національностей — поляками та русинами (римо-католиками та греко-католиками), яка відіграла свою майбутню роль для його призначення на парафію в Галичі.

В Галичі.

Пробош і декан, куратор шкіл, будівничий плебанії; почесний канонік

У 1866 р. кс. Адольф Стшелецький, як гімназійний катехит у Чернівцях, отримав канонічну інституцію на Галич²⁴. Рішення про призначення кс. Стшелецького до Галича було погоджене на найвищому рівні Греко-католицької церкви митрополитом Галицьким та архієпископом Львівським Спиридоном Литвиновичем (1810—1869), який мав на це повноваження.

У некролозі про кс. Стшелецького згадується про це так: «...Коли він подав заяву на парафію в Галичі і представився як кандидат до преосвященного гр.-католицького митрополита кс. Литвиновича, тодішній митрополит сказав йому такі похвальні слова: “...Якби ксьондз

²² *Czernowitzer Zeitung*. 26 janner 1868. Nr. 12. S. 4.

²³ *Gazeta kościelna*. 12 maja 1893. Nr. 15. S. 127.

²⁴ *Catalogus universi venerabilis cleri saecularis et regularis Archidioeceseos Leopolitanae ritus latini pro Anno Domini MDCCCLXVII*. Leopoldis, 1867. S. 122.

катехит не зголосився, я б сам запропонував Тобі прийняти це парохіяльне служіння, бо знаю, скільки добра Ти зробив для молоді мого обряду [переклад — А. Ч.]»²⁵. Тут в його призначенні відіграв певну роль вищезгаданий факт із Чернівців щодо «батьківської опіки» над молоддю обох обрядів.

Невідомо, що спонукало Стшелецького залишити столицю Герцогства Буковини і приїхати до Галича, який у цей короткий період (1863—66) був центром повіту. Місто тільки почало активно розвиватися — було відкрито залізницю, починалися заходи з організації судноплавства — цей етап припав на його побут у цій місцевості. Ймовірно, йому було «тісно» в Галичі, який був значно меншим за масштабом і чисельністю населення, а можливо, навпаки — він відчував своє покликання — перебувати там, де потрібно.

У першій рік його душпастирювання в місті кількість римо-католиків становила 662 особи; фактично такою з незначними змінами вона залишалася до кінця 1880-х років. Тільки на початку 1890-х рр. їхня чисельність досягла більше 700 осіб і в рік смерті галицького пробоща становила 760 осіб.

Щодо першого періоду його душпастирювання в Галичі (з 1866 р.) інформація відсутня (за винятком згадки як пробоща в шематизмі римо-католицької церкви за 1867 р.), окремі дані відносяться вже до 1868, 1870 та всіх наступних років до його відходу у вічність. Тому доцільно подати загальні риси праці кс. Стшелецького, які були пританні йому впродовж усіх 27 років перебування в місті над Дністром: «...Отримавши пробощство в Галичі ...він присвятив себе парафіяльній праці з тією ж ревністю, яка була характерною для всього його життя. Відомо, що в Австрії державні закони обтяжують парафіяльне духовництво великою кількістю писанини. Тому буває так, що пастир або настільки поглинається накладеними державою обов'язками, що з часом перетворюється з парафіяльного священника на представника парафіяльної канцелярії, або навпаки — відчуває огиду до діловодства і нехтує ним, наражаючи себе на прикрість, а парафіян — на шкоду.

Ксьондз Стшелецький щасливо уникав обох крайнощів. Його письмові звіти відрізнялися точністю, і він завжди здавав їх вчасно, при цьому не страждала належна діяльність душпастиря і його ревність на славу Божу і спасіння своїх парафіян... [переклад — А. Ч.]»²⁶.

²⁵ *Gazeta kościelna*. 12 maja 1893. Nr. 15. S. 127.

²⁶ *Ibidem*. S. 127.

Вказане джерело також повідомляє, що саме завдяки таким особистим рисам священника в 1868 р. йому було довірено тимчасову посаду декана в Бучачі. Натомість офіційний державний шематизм повідомляє про нього як про бучацького декана тільки в 1871 р. На той час в Галичині було 24 деканати. Бучацький деканат складався з семи парафій та однієї експозитури²⁷.

У травні 1870 р. кс. Адольф Стшелецький оприлюднив у львівському часописі конфіденційну на той час інформацію щодо збору в Галичі підписів між місцевим русинським (українським) населенням для номінування тогочасного архиєпископа Греко-католицької церкви Холмського владика Михайла Куземського (1809–1879) на посаду митрополита Галицького та єпископа Львівського. Справа полягала в наступному: священник з с. Блюдники вислав посланця до галицького священника Матея Сабатевича, 1866–1876 (обидва греко-католицького обряду) з метою збору підписів до цісаря Австро-Угорської монархії Франца Йосифа I з проханням номінувати владика Куземського архиєпископом Львівським. Посланець помилився і замість Сабатевича прийшов спершу до Стшелецького. Останній, ознайомившись з документацією посланця, відправив його до справжнього отримувача. За словами кс. Стшелецького, в листі були підписи трьох галицьких міщан «руського обряду» (Яна Скретовича, Якова Грушкевича і Яна Богусевича) без їхнього відома. З огляду на це і на те, що кс. Стшелецький не хотів, щоб надалі сприймалося, що саме він є автором цього номінаційного листа-подання, він оприлюднив цей факт у пресі; водночас він вказував, що «правдивості інформації», поданої в листі, не заперечує²⁸. Звичайно, надалі номінування Куземського львівським владикою не відбулося — це рішення залежало від багатьох обставин як у Холмі (перебував на той час у складі Російської імперії), так і у Львові та Відні.

У вересні 1870 р. у Перемишлі відбулася інтронізація нового єпископа — Мацея Гіршлера (1870–1881). При урочистій службі серед інших йому співслужив кс. Адольф Стшелецький²⁹. Так через 24 роки за інших обставин зустрілися два колишні священнослужителі з с. Гологори — пробош і вікарій.

²⁷ Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1871. S. 323.

²⁸ *Gazeta Narodowa*. Wtorek, 10 maja 1870. Nr. 121. S. 3.

²⁹ *Tygodnik Katolicki*. 23 września 1870. Nr. 38. S. 602.

Цього ж року в жовтні кс. Адольфа Стшелецького було призначено Станиславівським деканом. На цій посаді він замінив звільненого «через слабкість здоров'я» кс. каноніка Красовського³⁰. Станиславівський деканат у вказаний період складався з 10 парафій та 2 експозитур³¹. Таким чином, у певний період, коли Стшелецький був одночасно деканом у двох з 24 деканатів Галичини, під його опікою та безпосередніми обов'язками загалом було 17 парафій та три експозитури.

У 1871 р. галицького пробоща вперше згадують як інспектора шкіл / голову місцевої шкільної ради — ці обов'язки він належно виконував до кінця життя.

20 липня 1874 р. цісар Франц Йосиф I надав пробощу в Галичі, декану Адольфу Стшелецькому титул почесного каноніка Львівської митрополічної капітули латинського обряду³². Включно з галицьким ксьондзом у вказаному часі тільки 10 священнослужителів митрополії мали такий статус. Цей титул надавали за особливі заслуги священникам, які відзначалися освіченістю, праведним життям і ревним служінням.

У травні 1875 р., зважаючи на особисту зайнятість, певну віддаленість від парафій на терені сучасної Тернопільщини, кс. Стшелецький подав особисте прохання і був звільнений від виконання обов'язків тимчасового декана в Бучачі³³. Загалом деканом у Бучачі він був чотири роки, в Станиславові — 23.

У тогочасних часописах вдалося віднайти ще кілька подій, в яких згадується галицький римо-католицький пробощ, доцільно їх зафіксувати в його життєписі. Так, 11 листопада 1877 р. в галицькому костелі Внебовзяття Пресвятої Діви Марії було відправлено урочисту Службу Божу в подяку дружині намісника Галичини Альфреда Потоцького (1817—1889), Марії Клементині (1830—1903), за подаровану ризу (одну з тих, що раніше були на крайовій виставці у Львові). Почесний чин відправив при великому згромадженні вірних і шкільної молоді кс. канонік і декан Стшелецький³⁴.

³⁰ *Wiadomości kościelne*. 15 października 1873. Nr. 2. S. 17.

³¹ *Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1875*. Lwów, 1875. S. 34.

³² *Beilage zum Verordnungsblatte für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht*. Jahrgang 1874. Stück XVIII. S. LXXXIII.

³³ *Wiadomości kościelne*. 10 maja 1875. Nr. 19. S. 188.

³⁴ *Gazeta Narodowa*. Sobota, 17 listopada 1877. Nr. 264. S. 2.

У наступному місяці, грудні, у вігилію св. Франціска Ксаверія духовництво м. Львова зібралося в архієпископському палаці для привітання свого архипастиря Францішка Ксаверія Вержхлейського (1803—1884). В урочистостях також узяв участь кс. канонік Стшелецький³⁵.

У лютому 1878 р. в Галичі відбулися поминальні відправи за померлим папою римським Пієм IX (1792—1878). Їх особливістю було те, що вони проводилися за участі духовництва та вірних обох обрядів (спершу в храмі Різдва Христового, 18 лютого, а згодом у костелі Внебовзяття Пресвятої Діви Марії, 20 лютого). В костелі було встановлено катафалк, оздоблений інсигніями найвищого капелана і голови Церкви; обставлений яскравим світлом, оточений братствами і шкільною молоддю, посеред квітів стояв портрет померлого. Над портретом на пишній подушці стояла тіара, якою для наступника Христа був терновий вінок. Відправу здійснювали кс. канонік і декан Стшелецький і духовництво греко-католицького обряду. За словами кореспондента часопису: «...на вигляд такої єдності переконань тішилося серце, бо коли однакові переконання, там єдність, приязнь і згода, а “вугілля гаряче спадає на тих”, які забувають відвічний порядок... [переклад — А. Ч.]»³⁶. Зрозуміло, що в цьому випадку, як і в раніші періоди його життя, для кс. Стшелецького був цілком природним екуменізм — до непорозумінь, які виникли в релігійному житті громад обох обрядів міста (посилилися з приходом на греко-католицьку парафію о. Николая Винницького), залишалося ще майже два десятиліття.

18—19 червня 1882 р. в Усті Зеленому перебував латинський єпископ-помічник о. Северин Моравський (1819—1900). Його супроводжував канонік Стшелецький. Було споруджено тріумфальну браму, єпископа зустрічали два римо-католицькі і два греко-католицькі священники, жиди з Торою. Єпископ відправив поминальний молебен у місцевому костелі, відвідав школу, був у пароха³⁷. Через десять років, у січні 1892 р., незадовго до своєї смерті канонік Стшелецький був учасником іменин єпископа Северина Моравського, останній вже був архієпископом Львівським³⁸.

Як декан станиславівський, кс. А. Стшелецький відвідував населені пункти свого деканату, брав участь у релігійних заходах. Відомо,

³⁵ *Wiadomości kościelne*. 8 grudnia 1877. Nr. 25. S. 197.

³⁶ *Gazeta Narodowa*. Sobota, 2 marca 1878. Nr. 51. S. 2.

³⁷ *Русская рада*. 1 (13) липня 1882. С. 89.

³⁸ *Tygodnik Katolicki*. 15 stycznia 1892. R. 2, nr 2. S. 14.

що 27–30 серпня 1888 р. в Богородчанах у монастирі домініканців відбувалися священнічі реколекції для Станиславівського деканату; після реколекцій відбулася деканальна конгрегація. Зголошення до участі в реколекціях приймав кс. Стшелецький³⁹.

У крайових часописах кінця 1880-х і початку 1890-х згадки про галицького пробоща практично відсутні. Вдалося віднайти повідомлення, надруковане за три роки до його смерті, в серпні 1890 р. Стосувалося воно того, що кс. Адольф Стшелецький здійснив чин шлюбу у Львові, в костелі оо. Бернардинів. Тоді вінчалися п. Стефан Нановський (власник Конюшок) та Станіслава Висоцька (донька с. п. Йозефа, державного в'язня та Ізабели Висоцької, власниці земельних дібр)⁴⁰.

Відомо, що впродовж галицького періоду життя кс. А. Стшелецький був членом окружної шкільної ради, членом гмінної ради міста Галича. Важливо згадати тих, хто допомагав кс. Стшелецькому на його душпастирській ниві. Впродовж майже трьох десятиліть його сотрудниками в Галичі були: Антоній Уляновський (1871), Мар'ян Матковський (1875–79), Сигізмунд Свістельницький (1881), Карл Ключік (1882), Мар'ян Шамота (1883–90), Антоній Тадеуш Лан (1891–92).

Опіка над матеріальним забезпеченням парафіяльних будівель Галича

Проживаючи в Галичі, кс. Адольф Стшелецький дбав про належний вигляд місця зібрання вірних (костел) і про будівлю, в котрій урядував і проживав (плебанію); старався придбати необхідне обладнання.

З моменту свого прибуття до Галича він проживав у будівлі старої плебанії (розміщувалася південніше від костелу під Замковою горою і східніше від сучасної, побудованої ним). Ймовірно, будинок був досить давнім, оскільки в 1870-х роках (точна дата невідома) Стшелецький побудував нову плебанію. На той час для будівництва подібних споруд оголошували конкурс (на зразок сучасних тендерів, процедура була тривала), натомість він спорудив будинок без конкурсу; на це виділив власні кошти⁴¹. Якщо б плебанію будували шляхом проведення конкурсу, то видатки повинна була б оплачувати релігійна громада.

³⁹ *Wiadomości katolickie*. 19 sierpnia 1888. Nr. 16. S. 128.

⁴⁰ *Kuryer Lwowski*. 3 sierpnia 1890. Nr. 213. S. 5.

⁴¹ *Gazeta kościelna*. S. 127.

Будинок пережив з пошкодженнями Першу світову війну, в ньому жили і урядували римо-католицькі пробощі з 1870-х рр. до 1944 р.; згодом, до 2016 р., він був одним із корпусів Галицької районної лікарні (Іл. 3).

З метою його збереження як пам'ятки культурної спадщини в 2022 р. йому надано статус «нововиявленого об'єкта» історії; на погодженні в Міністерстві культури України перебуває облікова документація щодо занесення будинку до Державного реєстру нерухомих пам'яток як пам'ятки історії місцевого значення. На жаль, з 2016 р. місцевою владою Галича досі не вжито нагальних заходів щодо збереження та відновлення цього унікального об'єкта міської історії другої половини ХІХ — першої половини ХХ століть. Подібно, як пам'ять міської історії не зберегла для міста постать А. Стшелецького, так і споруджена ним плебанія (крім його могили, це єдина матеріальна спадщина після нього) може відійти в небуття.

Також відомо, що кс. Адольф Стшелецький власним коштом перекрив костел Внебовзяття Пресвятої Діви Марії новим дахом (на той час це вже була будівля, яка функціонувала майже 100 років — з 1785 р.).

У грудні 1878 р. галицький пробощ придбав для костелу орган французької конструкції. Його привіз до Галича п. Ян Слівінський,



Іл. 3. Перше фото плебанії в Галичі, побудованої кс. А.Стшелецьким за власні кошти. Датування — вересень 1914 р., на першому плані — мешканці Галича

органмайстер зі Львова. Оскільки, за словами ксьондза, органмайстер «...зі своїм завданням впорався найкраще і зі всією пунктуальністю... [переклад — А. Ч.]», Стшелецький рекомендував його всім шляхом публікації подяки в релігійному часописі⁴².

Жертводавча діяльність.

Участь у релігійних та громадських товариствах

Галицький душпастир, канонік Стшелецький впродовж років був досить жертвною особою, допомагав містянам, жертвував на інші потреби в краї, а в деяких випадках складав датки потребуючим в інших державах. Його прізвище є серед жертводавців: на збір збіжжя у Франції у травні 1871 р. (пожертвував 5 злр.)⁴³; на народні школи в червні 1872 р. (пожертвував 2 злр.)⁴⁴; повторно на народні школи у вересні 1872 р. (пожертвовано гостями відпусту у нього 12 злр. 88 ц.)⁴⁵; в 1874 р. з продажу молитов до св. Антонія на придбання ґрунту під власний дім «Охорони перемиської» (пожертвовано 1 злр.)⁴⁶; в 1886 р. на службу перед чудотворним образом в Кохавині (пожертвував 5 зл. на костел)⁴⁷, в 1889 р. на будову концертного і театрального залу в Станиславові (пожертвував 12 злр.)⁴⁸.

У лютому 1879 р. він став довічним членом Товариства підтримки хворих римо-католиків, які перебували на лікуванні в Мерані (Франція), і зобов'язався відправляти 40—50 Служб Божих в їхніх намірах, крім цього, пообіцяв щорічно підтримувати Товариство пожертвою в розмірі 2 злр.⁴⁹ Також галицький пробощ був членом товариства «*Bonus Pastor*» (його метою було підтримання духу та сумлінності священнослужителів) і сплачував щорічно 5 зл. внеску⁵⁰. У 1880 р. він пожертвував у касу товариства 10 зл.⁵¹, у 1881 р. — 5 зл.⁵²

⁴² *Bonus Pastor*. 22 marca 1879. R. 3, nr 6. S. 52.

⁴³ *Gazeta Narodowa*. Czwartek, 18 maja 1871. Nr. 165. S. 3.

⁴⁴ *Ibidem*. Niedziela, 23 czerwca 1872. Nr. 170.

⁴⁵ *Ibidem*. Wtorek, 3 września 1872. Nr. 241. S. 3.

⁴⁶ *Ibidem*. Sobota, 5 grudnia 1874. Nr. 279.

⁴⁷ *Gazeta Lwowska*. Czwartek, 18 listopada 1886. Nr. 264. S. 3.

⁴⁸ *Kurjer Stanisławowski*. 16 czerwca 1889. Nr. 168. S. 4.

⁴⁹ *Bonus pastor*. 8 lutego 1879. Nr. 3. S. 24.

⁵⁰ *Przegląd Lwowski*. 15 grudnia 1881. Zeszyt 24.

⁵¹ *Bonus Pastor*. 27 listopada 1880. Nr. 24. S. 194.

⁵² *Ibidem*. 2 kwietnia 1881. Nr. 7. S. 57.

Також відомо, що у 1880 р. на Братство Найсвятіших Тайн у Львові він пожертвував 3 злр.⁵³, таку ж суму на це братство в наступному році⁵⁴.

Як місцевий пробощ і шкільний інспектор, кс. А. Стшелецький опікувався шкільною молоддю. Звичайно, він здійснював цю роботу поточно, проте вдалося знайти дві згадки в часописах щодо опіки над місцевою школою в Галичі. У січні 1880 р. дирекція чотирикласної міської школи висловлювала подяку гмінній раді міста від імені убогої шкільної дітвори за щедрий дар в сумі 100 злр., за які було придбано для них сірочки (одежа з товстого сукна) і взуття. Ініціатором виділення коштів був голова місцевої шкільної ради кс. А. Стшелецький⁵⁵.

У жовтні 1889 р. рада гмінна міста Галича прийняла рішення виплатити з міської каси 100 злр. для придбання одягу для убогої шкільної дітвори. Часопис повідомляв: «...Як у попередні роки, так і тепер рада шкільна місцева під провідництвом ксьондза каноніка Стшелецького оточує турботливою опікою місцеві школи і вболіває за їхній розвиток, помагаючи і родичам, що не є в змозі посилати дітей до школи в такому прикрому часі, заслуговує на цілковите визнання як дія, гідна наслідування, як не менше і те, що керівнику школи призначено опалення помешкання — за що той від імені дітей і в своєму складає світлій раді подяку... [переклад — А. Ч.]»⁵⁶.

Долучався кс. Стшелецький і до створення перших фінансових інституцій у Галичі. У березні 1880 р. до міста прибув секретар Союзу прибуткових і господарчих товариств Степан Віхерек з метою створення кредитного товариства. У своєму звіті він згадує місцевого пробоща і дає йому відповідні характеристики: «...бурмістр [Титус Пшесмицький — А. Ч.] познайомив мене з місцевим каноніком, отцем Адольфом Стшелецьким, який виявив найжвавішу готовність взяти участь у цій громадській праці...

...обрано Раду опікунів, що складається з 9 осіб, вона призначила головою д-ра Кароля Бояка, поважного громадянина і дуже бажаного для товариства; католицький священник, ксьондз канонік Стшелецький, чоловік з вищим польотом духа і гарячим серцем, прийняв посаду головного директора... Кредитне Товариство в Галичі з необмеженою

⁵³ *Ibidem*. 6 marca 1880. Nr. 5. S. 40.

⁵⁴ *Ibidem*. 28 maja 1881. Nr. 11. S. 92.

⁵⁵ *Gazeta Narodowa*. Czwartek, 5 lutego 1880. Nr. 28. S. 3.

⁵⁶ *Szkola*. 24 lutego 1880. Nr. 8. S. 64.

порукою є наслідком реальної потреби в кредитах для мешканців цього міста та околиці... Буде воно мати перспективу, його керівництво є в руках поважних людей... [переклад — А. Ч.]»⁵⁷.

Через кілька років, у жовтні 1887 р., Галицький рятунковий комітет для справ банку земського в Познані запросив кількох осіб для створення свого комітету в Станиславівському повіті. Серед інших запрошено кс. Стшелецького⁵⁸.

Зустрічі з Габсбургами

15 вересня 1880 р. цісар Франц Йосиф I (1830—1916) проїздив залізницею через Галич. На залізничному вокзалі, який був відповідно декорований для привітання, зібрались місцева та навколишня громадськість, депутації сільських гмін з хоругвами і духівництвом на чолі, міська рада Галича під провідництвом бурмістра, місцевий клір обидвох обрядів, збори ізраелітів та караїмів, урядники повітового суду, шкільна молодь — всі вітали з тріумфом цісаря при відголосі сальв і музики. Канонік А. Стшелецький був членом депутації, яка вітала цісаря, коли він вийшов з вагона на перон.

Після від'їзду цісаря відбулося урочисте прийняття в будинку начальника повітового суду в Галичі. Тут піднімали тости за здоров'я цісаря; ксьондз Стшелецький, виголошуючи тост за цісаря, сказав про нього: «не залізом, не кулями, але серцем над народом панує [переклад — А. Ч.]»⁵⁹.

Через 11 років, 26 липня 1891 р. у Галич прибув архикнязь Леопольд Сальватор (1863—1931). Він в'їхав до міста на чолі дивізії артилерії в поході з Рогатина через Галич до Залукви (де була розквартирована дивізія). В Галичі представник родини Габсбургів проживав у приготованому покої в будинку плебанії (про неї згадувалося раніше), спорудженої кс. Стшелецьким. Тут архикнязь прийняв гмінну делегацію, репрезентантів міської влади та школи.

27 липня Леопольд Сальватор з дружиною Бланкою (1868—1949) відбули Службу Божу в костелі (чин відправи здійснив кс. Стшелецький), а після неї був сніданок з пробощем у плебанії⁶⁰.

⁵⁷ *Związek: pismo tygodniowe: Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych dla Galicji i W. ks. Krakowskiego*. Lwów, 1880. S. 54—55.

⁵⁸ *Kurjer Stanisławowski*. 30 października 1887. Nr. 83. S. 6.

⁵⁹ *Gazeta Narodowa*. Piątek, 17 września 1880. Nr. 214. S. 2.

⁶⁰ *Gazeta Lwowska*. Sobota, 1 sierpnia 1891. Nr. 173. S. 3.

Відхід у вічність і поховання

Ксьондз Адольф Стшелецький відійшов у вічність 16 квітня 1893 р. Він прожив 71 рік і помер від серцевої хвороби, на яку довго і тяжко хворів (за іншими даними, захворів за рік перед смертю); його не стало о пів на другу годину ночі, перед цим він прийняв Святі Тайни. Про його смерть повідомили львівський часопис «Діло»⁶¹ та «Gazeta Lwowska»⁶², місцеве видання «Kurjer Stanisławowski»⁶³, офіційне видання австрійських католиків «Correspondenz Blatt für den katholischen Clerus Oesterreichs»⁶⁴.

Можливо, раніше він намагався певною мірою подбати про своє здоров'я — відомо, що з 25 червня до 2 липня 1891 р. ксьондз перебував на відпочинку та лікуванні в Трускавці, тут проживав у «Дворику гетьманському»; разом з ним на курорті був його лакей⁶⁵.

З метою розуміння і важливості збереження пам'яті про пробоща Стшелецького серед його сучасників, врахування додаткових фактів з його життя подаємо опис його похорону, підготовлений станиславівським кореспондентом:

«...Поховальний обряд відбувся 18 квітня дуже поважно.

День перед тим спроваджено тіло с. п. небіжчика з пробощства до костела, а наступного дня після відправи в костелі жалібної служби духовенством обидвох обрядів під керівництвом превелебного кс. інфулята Заблоцького, який приїхав зі Львова спеціально на похорон, як великий приятель небіжчика, мав ревну пробуджуючу до плачу промову кс. Топольницький, пробощ з Тарнавиці, в якій коротко оповів життєпис кс. Адольфа Стшелецького.

С. п. Адольф Стшелецький прийняв свячення в 1845 р., після чого отримав посаду катехита при гімназії в Чернівцях, де на цьому становищі виконував обов'язки сумлінно і з посвятою впродовж 18 років [насправді 14. — А. Ч.]. В 1863 р. [насправді в 1866 р. — А. Ч.] отримав пробощство в Галичі, де до останньої хвилі виконував з посвятою свої капеланські обов'язки на хвалу Божу і добро своїх парафіян, як дієвий

⁶¹ *Діло*. П'ятниця, 9 (21) квітня 1893. Ч. 77. С. 4.

⁶² *Gazeta Lwowska*. Środa, 26 kwietnia 1893. Nr. 94. S. 3.

⁶³ *Kurjer Stanisławowski*. 23 kwietnia 1893. Nr. 369.

⁶⁴ *Correspondenz Blatt für den katholischen Clerus Oesterreichs*. 1893. Nr 9. S. 323.

⁶⁵ *Krynica*. 10 lipca 1892. Nr. 5. S. 46.

капелан і декан, про що свідчать похвальні декрети, які с. п. небіжчик отримав від свого Архидушпастиря з консисторії.

Про те, що здійснив у своїй парафії, свідчить найкраще те, що своїм коштом побудував місцеве пробоцтво і, коли тільки була потреба, відновлював і реставрував місцевий костел без найменшої конкуренції, не бажаючи накладати на своїх парафіян грошових видатків.

Окрім того, кс. Адольф Стшелецький дуже підтримував шкільну молодь, а навіть багатьох своїм коштом утримував до закінчення навчання, з яких кілька тепер є капеланами, а кілька займають становище в урядничій ієрархії, завдячуючи це с. п. кс. Стшелецькому, який на їхнє утримання не шкодував коштів зі своєї власної шкатулки.

На цвинтарі промовляв до парафіян кс. Сава, канонік, декан і пробоц з Тлумача, прощаючись і благословляючи їх від імені небіжчика.

Як с. п. кс. Адольф Стшелецький був завжди і всіма улюблений, свідчить про це кількатисячне зібрання громадськості на похороні, в якому взяло участь більше сорока ксьондзів обох обрядів, численне громадянство з сусідніх і дальших сіл, урядники суду, податкового уряду, залізниці, вчителі і вчительки з шкільною діворою, численні процесії костельних братств з Маріямполь, Єзуполя, Св. Станіслава та багатьох інших.

Зі Станиславова були п. Староста, кс. Свідецький, повітовий лікар д-р Волянський, п. Амірович та інші. На похороні була і галицька пожежна сторожа в параді, якою керував, як її начальник, судовий ад'юнкт п. Чаудерна. Місто вшанувало пам'ять с. п. небіжчика тим, що всі ліхтарні при дорозі, якою проходив поховальний кондукт, були заслонені чорними крепами на знак жалоби по с. п. померлому капелані, за яким залишилися смуток і жаль в серцях вірних парафіян і його приятелів та знайомих. Нехай йому земля, в яку його поховано, буде легкою!.. [переклад — А. Ч.]»⁶⁶.

Дуже важливим для характеристики кс. Стшелецького як особи та священнослужителя є посмертний спогад про нього, вміщений в офіційному часописі Львівської архидієцезії. Дописувач констатував: «...За короткий проміжок часу наша Архідієцезія зазнала свіжої і тяжкої втрати... Маємо сумний обов'язок записати в некролог нашого духовенства смерть покійного преподобного Адольфа Стшелецького, каноніка Львівської Митрополичої Капітули, декана Станиславівського

⁶⁶ *Kurjer Stanisławowski*. 23 kwietnia 1893. Nr. 369.

та пароха Галича, який упокоївся у Господі 15 квітня цього року [насправді 16 квітня. — А. Ч.].

...Згадаймо тут ще одну з багатьох чеснот покійного, а саме суворе дотримання канонічного права у розпоряджанні парохіяльними доходами. Скромний у витратах на особисті потреби, все, що залишалося, він віддавав на церковні або благодійні цілі.

...допоміг багатьом молодим людям завершити навчання і досягти визначного становища у світі. Не дивно, що у своєму заповіті, написаному незадовго до смерті, він не зміг розпорядитися нічим, окрім побутових речей.

Рік тому його спіткала хвороба, послана Всевишнім, і він зі зразковою покорою судам Провидіння кілька разів у цій недужі причащався Святими Таїнствами, закінчив своє прекрасне священиче життя мирною смертю...

...В особі покійного преподобного Адольфа Стшелецького Архідієцезія втрачає одного з найблагородніших священників, щирого патріота, парафія — ревного душпастиря та ніжного захисника бідних. Світла йому пам'ять, мир його душі. *Requiescat in pace!*.. [переклад — А. Ч.]»⁶⁷.

Могила о. А. Стшелецького на старому цвинтарі (Галич-гора). Потреба вшанування пам'яті

Пошукова експедиція Національного заповідника «*Давній Галич*» (керівник загону — старший науковий співробітник відділу охорони культурної спадщини А. Чемеринський) в 2016 р. на старому цвинтарі Галич-гора не зафіксувала його могили; причиною була зірвана «вандалами» таблиця-епітафія, через що гробівець не локалізовано.

Завдяки пошукам у світовій інтернет-мережі вдалося встановити, що кількома роками раніше польські дослідники генеалогії здійснили фотофіксацію окремих поховань і серед них — могили А. Стшелецького⁶⁸.

Співпрацюючи з Мартою Червенець-Івасик (якій висловлюємо велику подяку), археологом і генеалогом з Варшави, яка є адміністратором генеалогічної сторінки, вдалося отримати фото надмогильної епітафії і

⁶⁷ *Gazeta kościelna*. S. 127.

⁶⁸ *Genealogiczne.pl* ocalić od zapomnienia — poszukiwania genealogiczne. URL: <http://www.genealogiczne.pl/grob/1950.html>

встановити місце поховання. За її словами, фотофіксацію вона здійснила в 2009 р., отже, епітафію було зірвано пізніше.

Згідно з фото, на чавунній овальній епітафії був напис:

«Ks. Adolf Strzelecki
kanonik hon.
kapituły metr.
dziekan i proboszcz Halicki
Przeżywszy lat 71 † 16 kwietnia 1893.
Spokój jego duszy» (Іл. 4).



Іл. 4. Надмогильна епітафія з пам'ятника кс. А.Стшелецького, на даний час втрачена. Світлина 2009 р.

В українському перекладі:

«Священник Адольф Стшелецький
Почесний канонік
Митрополичої капітули
Декан і пробошч Галицький
Проживши 71 рік † 16 квітня 1893.
Спокій його душі».

Таким чином, вдалося встановити, що тлінні останки галицького священника захоронені на старому цвинтарі Галича, праворуч від центральної алеї, в четвертому ряді від входу. Він похований спільно в

одному гробівці з кс. Генриком Ангером (1868/69–1936). Подібно, як у випадку з кс. А. Стшелецьким, епітафію Ангера також зірвано (Іл. 5).

Ймовірно, пізніше додаткове спільне дозахоронення здійснене через бажання, щоб усі римо-католицькі священники міста були поховані в одному секторі (поруч є гробівці ще кількох ксьондзів).

Пам'ятник зорієнтований на схід. Виготовлений з бетону, складається з п'єдесталу та обеліска, який візуально творить три частини. У нижній частині було вмонтовано овальну епітафію кс. А. Стшелецького, у верхній — прямокутну кс. Г. Ангера. Станом на липень 2025 р. зі східного боку під плитою п'єдесталу наявний пробитий вандалами невеликий отвір (ймовірно, з метою пограбування); також зірвано і викрадено таблиці-епітафії (були міцно закріплені, оскільки при зриванні пошкоджено облицювання; в окремих місцях наявні відшарування штукатурки).

Публікуючи фотографії пам'ятника і епітафій, сподіваємося, що це допоможе всім зацікавленим пам'ятати і зберігати місце останнього спочинку двох галицьких пробощів римо-католицького обряду.



Іл. 5. Надмогильний пам'ятник кс. А. Стшелецького та Г. Ангера на старому цвинтарі Галич-гора. Вид з південно-східної та північно-східної сторін; датування — весна 2025 р.

На жаль, сьогодні відсутні переліки галицьких священнослужителів (обох обрядів) за хронологією, їхні життєписи. На цвинтарях міста залишилися близько десятка могил священнослужителів міста XIX–XX ст. Більшість із них занедбані і зруйновані; територія поруч гробівців потребує упорядкування. Позиціонуючи Галич як один із «релігійних центрів» для греко-католиків та римо-католиків, слід подбати про облагородження місць вічного спочинку тих, які жили в цьому місті і проповідували Боже слово. Окремо доцільно вжити заходів щодо вшанування пам'яті професора гімназії, пробоща в Галичі, каноніка А. Стшелецького встановленням анотаційної таблиці з його коротким життєписом на будинку колишньої римо-католицької плебанії.

Andrii Chemerynskyi (Halych, Ukraine)

**Adolf Strzelecki (1822–1893), Roman Catholic Priest of Halych
(On the Occasion of the 650th Anniversary of the Founding
of the Halych Metropolis of the Latin rite)**

Every city is distinguished by the way it preserves the historical memory of events from past centuries, as well as of individuals who contributed to its development or influenced the local community. It is essential that this memory be comprehensive and accurate, not selective — based on personal attitudes or the bias of individuals who hold influence and have their own perception of what is “worthy” of study and presentation. Unfortunately, the historical memory of Halych contains numerous gaps, particularly concerning events of the past two centuries.

This especially applies to the history of the Roman Catholic community in the city and its spiritual leaders. There are many reasons for this, with the most significant being the negative consequences of the Bolshevik occupation of the region and the changes in the religious and national composition of the urban population.

Throughout many centuries of Halych's history, the Roman Catholic community ranked second in terms of size, and at times played a leading role in terms of influence. Its clergy contributed to the promotion of Christian values among the townspeople and were actively involved in the upbringing of children and the spiritual development of the community.

In 2025, the 650th anniversary of the founding of the Halych (Lviv) Metropolis of the Roman Catholic Church was commemorated. In light of this anniversary, it is worthwhile to recall certain pages of its history.

The aim of this article is to study the biography, key life stages, and pastoral activities of one of the Roman Catholic community's spiritual leaders — priest Adolf Strzelecki. The article reveals his role and significance in both the life of the Church and the civic life of the city. The task undertaken by the author is to present a comprehensive portrait of Strzelecki's life based on identified sources — from his birth, teaching career at the Chernivtsi Gymnasium, his service as Dean in Buchach and Stanislaviv, to his final years of ministry in Halych.

The focus of the research includes previously forgotten or unexplored episodes of the city's local history in the context of religious leadership. The article provides information about Strzelecki as a teacher, head of Roman Catholic deaneries, local priest, and benefactor. Special attention is given to the issue of his burial place at Halych's old cemetery.

The material was prepared based on official state and ecclesiastical sources, as well as periodicals from the second half of the 19th century. The studied documents made it possible to reconstruct the biography and pastoral work of priest Strzelecki in chronological order.

The collected material allows for the expansion of existing knowledge about notable figures in Halych during the second half of the 19th century. The data presented in this article can serve as a valuable resource for the creation of thematic excursions dedicated to sites of local history, their founders, and patrons. The information and sources introduced here are being brought into scholarly circulation for the first time.

Key words: *Halych, Greek Catholics, dean, epitaph, bishop, canon, church, grave, Adolf Strzelecki, Roman Catholics, Franz Joseph I, Chernivtsi, emperor.*

REFERENCES

Beilage zum Verordnungsblatte für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht [Supplement to the Ordinance Gazette for the service area of the Ministry of Cults and Education]. (1874). Jahrgang 1874, Stück XVIII, S. LXXXIII. [in German].

Bonus pastor. 8 lutego 1879. Nr. 3. S. 24. [in Polish].

Bonus Pastor. 22 marca 1879. Nr. 6. S. 52. [in Polish].

Bonus Pastor. 6 marca 1880. Nr. 5. S. 40. [in Polish].

Bonus Pastor. 27 listopada 1880. Nr. 24. S. 194. [in Polish].

Bonus Pastor. 2 kwietnia 1881. Nr. 7. S. 57. [in Polish].

Bonus Pastor. 28 maja 1881. Nr. 11. S. 92. [in Polish].

Catalogus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Archidioeceseos Leopolitanae R. L. Sede Archiepiscopali Vacante pro Anno Domini 1848 [Catalogue of the entire venerable secular and regular clergy of the Archdiocese of Lviv of the Latin rite, with the archiepiscopal seat vacant, for the year of the Lord 1848]. Leopoli, 1848. [in Latin].

Catalogus universi venerabilis cleri saecularis et regularis Archidioeceseos Leopolitanae ritus latini pro Anno Domini MDCCCLXVII [Catalogue of the entire venerable secular and regular clergy of the Archdiocese of Lviv of the Latin rite for the year of the Lord 1867]. Leopoli, 1867. [in Latin].

Correspondenz Blatt für den katholischen Clerus Oesterreichs [Correspondence paper for the Catholic clergy of Austria]. (1893). Nr. 9, S. 323. [in German].

Czernowitzer Zeitung [Chernivtsi newspaper]. 26 jänner 1868. Nr. 12, S. 4. [in German].

Dilo [Deed]. Piatnytsia, 9 (21) tsvitnia 1893. Ch. 77, S. 4. [in Ukrainian].

Festschrift zur hundertjährige Gedenkfeier der Gründung des (k. k. l. Staats) gymnasiums (in Czernowitz) 1808 [Commemorative publication for the centenary celebration of the founding of the Imperial State Gymnasium in Chernivtsi in 1808]. 16. Dezember 1908. Czernowitz. S. 231. [in German].

Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1856: Dritter Theil [Court and State Handbook of the Austrian Empire for the year 1856: Part III]. Wien, 1856. [in German].

Gazeta koscielna [Church Gazette]. 12 maja 1893. Nr. 15. S. 127. [in Polish].

Gazeta Lwowska [Lviv Gazette]. Sobota, 1 sierpnia 1891. Nr. 173. S. 3. [in Polish].

Gazeta Lwowska [Lviv Gazette]. Czwartek, 18 listopada 1886. Nr. 264. S. 3. [in Polish].

Gazeta Lwowska [Lviv Gazette]. Środa, 26 kwietnia 1893. Nr. 94. S. 3. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Wtorek, 10 maja 1870. Nr. 121. S. 3. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Czwartek, 18 maja 1871. Nr. 165. S. 3. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Niedziela, 23 czerwca 1872. Nr. 170. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Wtorek, 3 września 1872. Nr. 241. S. 3. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Sobota, 5 grudnia 1874. Nr. 279. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Sobota, 17 listopada 1877. Nr. 264. S. 2. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Sobota, 2 marca 1878. Nr. 51. S. 2. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Czwartek, 5 lutego 1880. Nr. 28. S. 3. [in Polish].

Gazeta Narodowa [National Gazette]. Piątek, 17 września 1880. Nr. 214. S. 2. [in Polish].

Jahres-Bericht über den Zustand des K.K. Ober-Gymnasiums zu Czernowitz in dem Herzogthume Bukowina während das Schuljahres 1853 [Annual report on the state of the

Imperial Gymnasium in Chernivtsi in the Duchy of Bukovina during the school year 1853]. Czernowitz, 1853. [in German].

Jahres-Bericht über den Zustand des K.K. Ober-Gymnasiums zu Czernowitz in dem Herzogthume Bukowina während des Schuljahres 1857 [Annual report on the state of the Imperial Gymnasium in Chernivtsi in the Duchy of Bukovina during the school year 1857]. Czernowitz, 1857. [in German].

Jahres-Bericht des k.k. Ober-Gymnasiums zu Czernowitz [Annual report of the Imperial Gymnasium in Chernivtsi]. Czernowitz, 1866. [in German].

Krynica [Well]. 10 lipca 1892. Nr. 5. S. 46. [in Polish].

Kurjer Stanisławowski [Stanisławów Courier]. 30 października 1887. Nr. 83. S. 6. [in Polish].

Kurjer Stanisławowski [Stanisławów Courier]. 16 czerwca 1889. Nr. 168. S. 4. [in Polish].

Kurjer Stanisławowski [Stanisławów Courier]. 23 kwietnia 1893. Nr. 369. [in Polish].

Kalendarz Wydawnictwa dzieł tanich i pożytecznych: na rok 1868 [Calendar of the Publishing House of Cheap and Useful Works: for the year 1868]. Tom 2. Kraków, 1868. S. 176. [in Polish].

Kuryer Lwowski [Lviv Courier]. 3 sierpnia 1890. Nr. 213. S. 5. [in Polish].

Niemcewicz U. (1855). Powrót posła: Komedya oryginalna we trzech aktach, wierszem [Return of the Deputy: Original comedy in three acts, in verse]. Sanok. [in Polish].

Programm des K.K. Ober-Gymnasiums in Czernowitz in dem Herzogthum Bukowina [Program of the Imperial Gymnasium in Chernivtsi in the Duchy of Bukovina]. Czernowitz, 1865. [in German].

Przegląd Lwowski [Lviv Review]. 15 grudnia 1881. Zeszyt 24. [in Polish].

Ruska rada [Rus' Council]. 1 (13) lipnia 1882. S. 89. [in Ukrainian].

Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1871 [Schematism of the Kingdom of Galicia and Lodomeria with the Grand Duchy of Kraków for the year 1871]. [in Polish].

Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1875 [Schematism of the Kingdom of Galicia and Lodomeria with the Grand Duchy of Kraków for the year 1875]. [in Polish].

Szkoła [School]. 24 lutego 1880. Nr. 8. S. 64. [in Polish].

Tygodnik Katolicki [Catholic Weekly]. 23 września 1870. Nr. 38. S. 602. [in Polish].

Tygodnik Katolicki [Catholic Weekly]. 15 stycznia 1892. R. 2, nr 2. S. 14. [in Polish].

Wiadomości katolickie [Catholic News]. 19 sierpnia 1888. Nr. 16. S. 128. [in Polish].

Wiadomości kościelne [Church News]. 15 października 1873. Nr. 2. S. 17. [in Polish].

Wiadomości kościelne [Church News]. 10 maja 1875. Nr. 19. S. 188. [in Polish].

Wiadomości kościelne [Church News]. 8 grudnia 1877. Nr. 25. S. 197. [in Polish].

Zeitschrift für die deutsch-österreichischen Gymnasien [Journal for the German-Austrian Gymnasien]. Tom 6. Wien, 1855. [in German].

Związek: piśmo tygodniowe: Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych dla Galicyi i W. ks. Krakowskiego [Association: weekly journal: organ of the Association of economic and cooperative societies for Galicia and the Grand Duchy of Kraków]. Lwów, 1880. S. 54–55. [in Polish].

Genealogiczne.pl ocalić od zapomnienia – poszukiwania genealogiczne [Genealogiczne.pl save from oblivion – genealogical research]. URL: <http://www.genealogiczne.pl/grob/1950.html> [in Polish].